

ԱՆՍՈՐՆԱԿԻ ՀԱՍԵՐԳ

Կիսսինը հնայեց

Օրերս Երեւանում սեղի ունեցավ աշխարհահռչակ դաճակահար Եվգենի Կիսսինի համերգը, որն անմխաղեղ էր հանդիսականների հոծ ներկայությամբ: «Արամ Խաչատրյան» համերգասրահի 1200-սեղանոց դահլիճում հավաքվել էր մոտավորապես 1500 հանդիսական: Համերգի ամբողջ ընթացքում շուրջ 300 հոգի բասերահարթակում կանգնած վայելեցին երեկոն, կազմակերպիչները արժանանալով էին ավելացրել նաև բեմի վրա: Հասկանալի է, որ հանդիսականն ուղղակի ցնցված էր Եվգենի Կիսսինի կատարումներից, եւ համերգի վերջում թույլ չէր տալիս Կիսսինին դուրս գալ դահլիճից, եւ նա համբերատարորեն նկարվեց երկրպագուների հետ եւ ստորագրեց իր նկարով դրոշմները:

Հանդիսականների թվում էր բալետմայստր **Ռուդոլֆ Խաչատրյանը**, որն «Ազգի» հետ կիսվեց տղամարտիկներով. «Եվգենի Կիսսինը լավ մեծ վարդի է: Կան մի քանի հասկանալի, որոնց ակնառու մեկ այլ ձեւ է սովոր լսել, սակայն չփաստել այն, որ մեծ հաճույք եմ ստանում լսելով իր կատարումները, չեմ կարող»: Իսկ «Ռադիո Վանի» ռեժիսոր **Շուշանիկ Արեւեսյանի** համար լավ աստիճան էր համերգը. «Այսօր բարձր արվեստի մեծ քանակ էր բերվում համար, Կիսսինի մեծ դաճակահարները փչեցին աշխարհում: Նրան Աստուծոց է քվե վաճառել: Կատարումներն ուղղակի ասվածային էին, որոնց մեծ մասը երբեք չեմ լսել»: Շ. Արեւեսյանը նաև ասաց, որ եթե այսօր դահլիճում հիվանդ մարդիկ կային, արդար հասնա՞նք բուժված կլինեին:

Հուրախահար **Կարեն Շահգալյանը** էա տղամարտիկ էր համերգից. «Հիանալի է, որ Հայաստանում մեծ համերգներ են տեղի ունենում: Կցանկանալի հաճախակի բնույթ կրել, որդեգիր երիտասարդ սերունդն իմանա, թե ինչ մակարդակի երաժիշտներ կան աշխարհում: Կիսսինը էա մեկ անգամ առաջնություն, որ անկրկնելի երաժիշտ է»:

Մ. Ն.

Թանգարանների մուտքը կլինի անվճար

Սեկնարկում է «Եվրոպական ժառանգության օրերը», եւ սեպտեմբերի 29-30-ը Հայաստանի բոլոր մարզերում մի շարք մասնաճյուղային հուշարձաններ, 50-ից ավելի թանգարաններ՝ շուրջ 110 միջոցառումներով կհյուրընկալեն հանրությանը:

Ի դեպ, այդ օրերին թանգարանների մուտքը կլինի անվճար: 2004թ. սկսած Հայաստանում եւս ամեն տարի անցկացվում են «Եվրոպական ժառանգության օրեր», որի խորագիրն այս տարի «Ճանապարհ»-ն է: Իսկ մայրաքաղաքում «Օրի Կաթին», «Կամուրջներ սերունդներ», «Գրավոր ժառանգություն»:

«Մշակութային ժառանգություն» ֆեյսբուքյան էջը հրավիրում է մասնակցելու ուսանողներին իրենց գրական ստեղծագործություններով եւ գեղարվեստական լուսանկարներով «Մշակութային ժառանգություն-ինչ եւ որի ճանապարհ» եւ «Դուրսնալուսները մեր ընթացակարգի ֆոտոլուսնում» խորագրերը կրող մրցույթներին: Այն սեկնարկում է սեպտեմբերի 29-ին եւ կամփոփվի նոյեմբերի 15-ին: Մշակույթի նախարարության կողմից կդրվեն մասնագիտական խորհրդի կողմից հավանության արժանացած եւ ֆեյսբուքյան ասացած ստեղծագործությունները,-ասաց մշակույթի փոխնախարար **Արեւ Սամուելյանը**:

Հայաստանում Եվրոպայի խորհրդի գլխավոր ֆարսուղարի հասուկ ներկայացուցիչ **Միլիա-Մարիա Չեռեմ** էլ իր հերթին ասաց. «Համատեղ այս ծրագրի նպատակն է դասնաճյուղային հուշարձանների ներկայացումը լայն հանրությանը: «Եվրոպական ժառանգության օրեր» ունի ավելի լայն իմաստ. միավորել ֆաղափարներին մշակութային արժեքների շուրջը: Միջոցառման նպատակն է հասարակությանը իրազեկել, որդեգիր հանրությունն ավելի գնահատի իր հարուստ մշակութային ժառանգությունը»:

Նշենք, որ Եվրոպական խորհրդի կողմից ծրագիրը դասնաճյուղային ընդունվել է 1991թ., իսկ 1999թ.-ից այն իրականացվում է Եվրոխորհրդի-Եվրոմիություն համագործակցությամբ նախաձեռնությամբ:

Մ. Ն.

Նոր ուղղագրական բառարան Ի շահ գրական արեւմտահայերենի

Բեյրութում օրերս լույս տեսավ «Ուղղագրական բացատրական բառարանը»՝ հասցեագրված Սփյուռքի հայկական նախակրթարաններին, միջին եւ երկրորդական վարժարանների աշակերտությանը, ընդգրկում է շուրջ 3150 բառ. կազմողը եւ առաջաբանի հեղինակը սփյուռքահայ լեզվաբան Եղիա Գալայանն է: Բառարանը «Արթինեան» մասնաճյուղի թիվ 1 դրակն է՝ ձեռնարկի հարցազրույցի 500-ամյակին, որը հրատարակվել է Թաիլանդում ՀՀ դատարանի հյուրասու, գործարար, Մեկզունեան հասարակության ժողովրդավար Արթուր Արթինյանի մեկենասությամբ: «Այսօր արեւմտահայերեն լեզուն,- գրում է նա,- իմաստազուրկ է վերածակման կարիք ունի, որդեգիր կարելի ըլլայ ավելի դիւրաւ գայն փոխանցել նոր սերունդին՝ որդես մայրին դասար, միջոց եւ գիտակցութիւն»:

Այս մասնագիտական ծնունդ է սույն բառարանը, որի առաջաբանում Ե. Գալայանը խոսում էր սուր է մասնուցում հայ գրավոր մշակույթին եւ դրա իմաստաբան Մեսրոպ Մաճարի միջոցով գրելու համարելով մշակութային մեծագույն նվաճում: Արդ եւ ընդհանուր անդրադառնում է հայերենի հնչյունային համակարգին եւ մեր գրական 2 լեզուների՝ արեւելահայերենի՝ եռաստիճան եւ արեւմտահայերենի՝ երկաստիճան բաղաձայն հնչյունների համակարգերի տարբերություններին: Կ, դ, ռ, ծ, ճ բաղաձայն հնչյունների դուրս մղումը արեւմտահայերենից նա համարում է այլեւս անփոփոխելի՝ որդես դասնականորեն ձեւավորված եւ արմատավորված լեզվական իրողություն:

Գրական արեւմտահայերենը իր կորուստներն ավելի սուր արձանագրեց հետեղեռնյան ժամանակ, հասկալիքն արեւմտահայության սեղանանման աշխարհագրական սփռումի, լեզվական միասնական մտածողու-

թյան բացակայության, արեւմտահայերենի սեպտուրն չունենալու, օտար լեզվամշակութային միջավայրերի ազդեցությունների եւ այլ դասաճանաչումով: Ուսուցման դժվարություններ եղել են անգամ լավագույն տարիներին, երբ հայագիտության ուսուցմանը լուրջ կարեւորություն էր տրվում, եւ ներկայիս ավելի է սկսարգել հայերենի դասավանդման մասնաճյուղային համակարգին, երբ ոչ միայն երիտասարդ, նաեւ միջին սերունդի լեզու սփյուռքահայեր, ինչպէս գրում է հեղինակը, խուսափում են հայերենով հաղորդակցվել, որին նպաստող համագամայնեցումն էլ ինչպէս միջավայրը, նաեւ լաթնասան՝ այսօր լայն տարածում ստացած գրագրությունը:

«Նահանգի մեջ կը գտնուի արեւմտահայերենը եւ դասուած է կորուստի մասնուող լեզուների շարքին», հեղինակի այս ահազանգիւն հետեւում է դասական ուղղագրությունը դուրսացնելու, բարեփոխումների անհրաժեշտության մասնաճյուղ: «Եթէ մեր նպատակը դասական ուղ-

ղագրութիւնը անփոփոխ դաճելը չէ, այլ ընդհակառակը հայերեն գրող եւ յարաբերաբար գրագէտ սերունդ ունենալը» եւ կոչ է անում հայերենը վերականգնել հայկական վարժարաններում իբրեւ առաջնային լեզու ու առաջնահերթ դասանյութ: Արեւմտահայերենի գրավոր հաղորդակցումը, լեզվի ուսուցումը երիտասարդ սերունդի համար մասշտաբային դարձնելու է. Գալայանի առաջարկով բարեփոխումները մասնավորապէս՝ ե-է, ո-օ, հ-յ գրերի ուղղագրութեան են վերաբերում: Նա համարում է, որ ներկա ընթացքով, 15-20 տարի հետո արեւմտահայերեն լեզվի դաճողունման մասնագիտություն չի էլ լինելու «եւ հայերենը իբրեւ գրաւոր լեզու, լեզու հաւանաբար դիտի մահանայ մեզի հետ եւ մեր դասաստիճանաճանաչութեամբ»:

Արեւմտահայերենի այս դժվարին կացության մեջ սփյուռքի վարժարաններին օգնության է հասնում այս նոր բառարանը՝ դուրսացնելու արեւմտահայերենի դասական ուղղագրության յուրացումը: Բառարանը բաղկացած է ուղղագրական դժվարություն ունեցող՝ ե-է, ո-օ, հ-յ (բառակազմ) եւ հ-յ գրերով բառերի 4 բաժնից, նաեւ 26 կետերից բաղկացած «Կարեւոր վերաբերումներ» ենթաբաժնից: Տողասակի հիշեցումները բացատրություններ-մեկնաբանություններ են փրկական-լեզվական իրողությունների: Ներկայացված բառացանկը դասարանական է նաեւ օտար հասուկ անուններ եւ սեղանուններ:

Նույն բառի գրության առկա մի քանի տարբերակներից կազմող մասնաճյուղային սկզբ է առավելաբար ընդհանրացված ձեւերին՝ հակված ուղղագրության կանոնակարգմանը եւ բառերի գրության միօրինակությանը:

ՄԱՆՆԱԿԱՆ ԵՎՐՈՍՏԻՆԻ

«Մանկական Եվրոստիլ»-ին ընդառաջ

Այս տարի «Մանկական Եվրոստիլ»-ը տեղի կունենա Նիդեռլանդների մայրաքաղաք Ամստերդամում՝ «Կոսթրի սառույցը» նշանաբանով: Օրերս տեղի ունեցավ Եվրոստիլի եզրափակիչ փուլի մասնակիցների վիճակահանությունը, ըստ որի Ֆլորա Միլթարյանը հանդես կգա 1-ին համարի ներքո, «Խեղճություն» համույթը՝ 2-րդ, Տաբե Ենգիբարյանը՝ 3-րդ, Նինելա Միլթարյանը՝ 4-րդ, Կարեն Օհանյանը՝ 5-րդ, Մարինե Աբրահամյանը՝ 6-րդ, Միլի Միլթարյանը՝ 7-րդ, «Չանգակ» խումբը՝ 8-րդ, Լուսինե Ղազարյանը՝ 9-րդ, Լիդուշկը՝ 10-րդ, Կահագն Գրիգորյանը՝ 11-րդ, Գայանե Ղազարյանը՝ 12-րդ, «Style» խումբը՝ 13-րդ, Սոնա Դուրյանը՝ 14-րդ, Սանն Առափեյանը՝ 15-րդ, «Compas» խումբը՝ 16-րդ, Անգելինա Գառայանը՝ 17-րդ:

«Մանկական Եվրոստիլ»-ի եզրափակիչ փուլը սեպտեմբերի 30-ին ուղիղ հեռարձակմամբ կցուցադրվի Համայնի հեռուստաընկերության եթերում: Զվեարկությունն այս տարի կսկսվի եզրափակիչ փուլում առաջինը ներկայացվող երգի առաջին իսկ վայրկյանից, որը կհրականացվի 50/50 հարաբերակցությամբ՝ հեռուստադիտողների փախուղությունների եւ դրոշմաբանական ժյուրիի կողմից:

«Ազգը» որոշեց գրուցել եզրափակիչ փուլ անցած մասնակիցներից հենց առաջին համարի՝ Ֆլորա Միլթարյանի հետ, որը ծնվել է 2001թ. Երեւանում: Սովորում է Օհանյան վարժարանում,

երգել է «Արեւիկ» եւ «Երգի թեւեր» վոկալ-երաժշտական ստուդիաներում: Բազմիցս մասնակցել է համարյա-սակաւ մանկական երաժշտական հավաքների: Սիրում է ժամանակակից դարեր, հաճախում է «Angels» դարային ստուդիա, հետաքրքրվում է օտար լեզուներով:

Ինչպէս ստեղծվեց երգը, իսկ կա՞ն համահեղինակներ:

Ընդհանրապէս օրս երգով է սկսվում մեր ուրախ ու զվարթ, մերթախծոն ու ծխող: Երբ հոգիս երգում է, դաճանումս հետ եմ «խոսում» եւ ծնվում եմ իմ երգերը: Ինձ թվում է՝ աշխարհում ամենից լավ սիրում եմ երգը: Դրա մասին մայրիկիս չեմ ասում, կարծում եմ կնեղանա: Իհարկե սա կասեմ է...

Որոշեցի օրվա մասին գրել երգը, քանի որ ցանկանում էի այն մեծ լիներ սրամաղթությամբ, իսկ երգս մնա-

ցլայից տարբերվում է իր ժանրով, որի ստեղծման գործում ինձ օգնել է ուսուցչուհին:

Ի՞նչ եւ ցանկանում փոխանցել հանդիսականին ու երգով:

Հանդիսատեսին ցանկանում եմ ասել, որ մեծ չեմ կարող խախտել բնության օրենքները, քանի որ դրանք անխախտելի են:

Ինչո՞վ է առանձնահատուկ Ձեր շունը մնացյալից:

Իմն առանձնահատուկ է դարձել, քանի որ այն օրվա հետ է կապված, լինելու է օրվա մասին. երբ անձրեւ է գալիս, սակայն ոչ ոքի սրամաղթությունը դրանից չի փոխվում:

Լսել եւ մրցակիցների երգերը, ամենալավը ի՞նչ ո՞րն է դուր եկել:

Բոլորին էլ դուր է եկել, չեմ ցանկանում ինչ-որ մեկին առանձնացնել:

Ի՞նչ ակնկալիքներ ունես «Մանկական Եվրոստիլ»-ից:

Շատ ակնկալիքներ ունեմ, ինչպէս բոլորը, եւ ես ցանկանում եմ հաղթել: Եվրոստիլն ինձ համար միջոց է ճանաչված դառնալու:

Ֆլորան նաեւ ցանկանում է մասնակցել մեծահասակների Եվրոստիլին: Դարձվեց, օրերս կատարվել է Ֆլորայի երգանքներից մի քանիսը, առաջինը՝ ունեցաւ տեսողական, երկրորդը՝ անձնական կայք, իսկ երրորդը, ինչպէս Ֆլորան հույս հայտնեց, շուտով կկատարվի եւ մրցույթում կհաղթի:

Փոքրիկ երգչուհու կարգախոսն է. «Օրդ վայելիք ուրախ սրտով, օրը կսահի երգի թեւով»:

ՄԱՆՆԱԿԱՆ ԵՎՐՈՍՏԻՆԻ

